

Abans de l'entrada de les publicitats agressives motivades per injeccions massives de capital especulatiu vers el futbol el frontó era, i en alguns llocs segueix essent, el joc més popular de tots(1). No és estrany: socialitza, té regles comprensibles i és virtualment gratuït de practicar. Al nord de la península el frontó es juga contra unes parets molt altes que abracen el terreny de joc per dos costats. Si, com és normal, es vol cobrir el conjunt per tal de poder-lo aprofitar quan plou tindrem un triedre de plànols grans i feixucs a col·locar el més a prop possible del centre d'una ciutat o poble veritablement difícils de compatibilitzar amb un teixit urbà. Espanya té molts pobles amb aquestes construccions tan necessàries, ja que solen funcionar sempre a ple rendiment, desgraciant el seu paisatge urbà.

Pasaia és un municipi ubicat entre Donostia i Errenteria, en una vall que desemboca en una bocana de mar d'uns tres-cents metres on es concentrava tota la indústria que l'alimentava, ara en procés de transformació. Un dels seus barris, Pasai Antxo, està format per mançanes quadrades anodines. El seu límit lateral està format per un canal perpendicular a la bocana que deixa una llengua de terra residual entre aquest barri i una autovia que suporta trànsit pesat. Aquesta llengua residual, ben comunicada amb el centre, va ser el lloc escollit per a ubicar-hi un frontó municipal.

L'estratègia escollida per Vaumm(2), l'estudi d'arquitectura escollit, va ser positivitzar aquesta llengua de terra convertint-la en un lloc, un parc que servís i contingés el frontó que es demanava. El moviment de terres que demanda una instal·lació així es va quedar al lloc, usant-se per a crear una nova topografia que el protegís del trànsit de l'autovia: un racó amb una esquena on s'estigués bé mirant la ciutat, relacionat amb el canal, amb les vistes canalitzades cap al port. Les dues parets reglamentàries són ara el racó del racó en un joc de nines russes que converteix el frontó en el punt culminant del parc. Frontó que es recinta no amb una tercera paret, sinó amb un talús que ascendeix suaument des del nivell del canal fins al nivell superior de les grades, que queden així esculpides al terreny. Els seus laterals marquen els accessos.

La coberta flota. Literalment. No toca el talús, no toca la paret lateral del frontó, deixant l'interior inundat de llum natural reforçada per una gran lluernia que segrega l'espai de les grades del camp de joc sense cap divisió addicional. Aquest sentiment de levitació es reforça per la tensió que crea la massa de la coberta contra les parets o contra la grada, un mecanisme que us sonarà de les escultures més conegudes de Chillida o Oteiza, els dos grans escultors bascos que van ensenyar-nos que l'important no és la massa sinó l'espai que

convoca. I més: si només necessites una cantonada per a formar un frontó han renunciat a construir les altres, així que la resta de les que forma la coberta perden massa i suports, quedant obertes, sense pes, reforçant el sentiment de tensió que provoca que un volum aparentment tan pesat floti. Volum que, a l'interior, segueix flotant mitjançant la mateixa regla de no tancar cap cantonada que no sigui la del propi frontó: no és tan un interior com un lloc protegit dels elements. Que no és exactament el mateix.

Un parc és un element artificial, arquitectura feta a base d'elements vius, de moviments de terra, arquitectura comú per compartir i connectar, arquitectura per a uns usos humans que degradarien ràpidament un espai verge. Un parc és un lloc. Relacionar aquest artifici amb l'artifici que representa un frontó és tan sols un joc de geometries que Vaumm ha resol amb total habilitat, convertint un residu en un racó que acabi d'una manera agradable aquell tros de ciutat.

(Foto: Aitor Ortiz)

(1) No és aquest l'article on treure-ho, però el lloc on és més popular de tota Espanya és a València, on qualsevol institut públic n'ha de muntar obligatòriament tres, un per cada modalitat: el frontó, la galotxeta i el trinquet. Si teniu més ganes d'investigar la popularitat que va arribar a tenir aquest joc els tres, com a mínim, frontons principals de Madrid (sí, Madrid) són una bona matèria d'estudi, fins i tot a nivell arquitectònic.

(2) Estudi format pels arquitectes Marta Álvarez Pastor, Iñigo García Odiaga, Jon Muniategiandikoetxea, Javier Ubillos i Tomás Valenciano. Ja ens els hem trobat en una entrega anterior en que vaig explicar el seu sistema d'ascensors del barri d'Errentería.